

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 7. juuni 2022
(OR. en)

9107/22

Institutsioonidevaheline
dokument:
2021/0421 (NLE)

SOC 266
EMPL 165
CLIMA 209
ECOFIN 430

SEADUSANDLIKUD AKTID JA MUUD DOKUMENDID

Teema: NÕUKOGU SOOVITUS õiglase kliimanetraalsusele ülemineku tagamise kohta

NÕUKOGU SOOVITUS (EL) 2022/...,

...

õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 166 lõiget 4 ja artiklit 292
koostoimes artikliga 149,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Kasvuhoonegaaside heidet tuleb kiiresti vähendada, eelkõige selleks, et vähendada meretaseme tõusu, juba kõiki maailma piirkondi mõjutavate äärmuslike ilmastikunähtuste tõenäosust¹ ning globaalse soojenemise tagajärgedega seotud majanduslikke ja sotsiaalseid kulusid². Liit ja selle liikmesriigid on osalised ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel 15. detsembril 2015. aastal vastu võetud Pariisi kokkuleppes (edaspidi „Pariisi kokkulepe“),³ millega kohustatakse selle osalisi hoidma maailma keskmise temperatuuri tõusu tööstusajastueelse tasemega võrreldes oluliselt alla 2 °C ning tegema jõupingutusi temperatuuri tõusu piiramiseks 1,5 °C-ni võrreldes tööstusajastueelse tasemega.
- (2) Kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine kujutavad endast suurt ohtu, mis nõuab kiiret tegutsemist, nagu kinnitati viimati valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli kuuendas hindamisaruandes kliimamuutuste reaalteadusliku aluse kohta. Järjest rohkem esineb inimkannatusi ja majanduslikku kahju, mille on põhjustanud üha sagedasemad äärmuslikud kliimanähtused, nagu üleujutused, kuumalained, põuad ja metsatulekahjud. Liidus on selline kahju juba praegu keskmiselt üle 12 miljardi euro aastas⁴.

¹ Valitsustevaheline kliimamuutuste paneel, 2021. „Climate Change 2021: The Physical Science Basis“. I tööühma panus valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli kuuendasse hindamisaruandesse.

² Szewczyk, W., Feyen, L., Matei, A., Ciscar, J.C., Mulholland, E., Soria, A. (2020), Economic analysis of selected climate impacts, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luksemburg, doi:10.2760/845605.

³ ELT L 282, 19.10.2016, lk 4.

⁴ Euroopa Komisjon (2021), PESETA IV uuring „Climate change impacts and adaptation in Europe“, Teadusuuringute Ühiskeskus, Sevilla, <http://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv>.

Kui globaalne soojenemine jõuab 3 °C-ni võrreldes tööstusajastueelse tasemega, võib selline kahju suurenda 175 miljardi euronit aastas, mis on 1,38 % liidu SKPst, võrreldes 65 miljardi euroga aastas temperatuuritõusu puhul 2 °C võrra ja 36 miljardi euroga aastas temperatuuritõusu puhul 1,5 °C võrra. See mõjutaks ebaproportsionaalselt teatavaid rühmi, eelkõige juba praegu haavatavas olukorras olevaid inimesi, ja raskustega silmitsi seisvaid piirkondi.

- (3) Komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ („Euroopa roheline kokkulepe“) on esitatud strateegia, kuidas muuta liit esimeseks kliimanetraalseks maailmajaoks ning kestlikuks, õiglasemaks ja jõukamaks ühiskonnaks planeedi võimaluste piires. Vajadus õiglase ülemineku järele on lahutamatu osa Euroopa rohelisest kokkulepest, milles rõhutati, et ühtegi inimest ega piirkonda ei tohiks kõrvale jätta. Euroopa kliimamääruses¹ on sätestatud kogu liitu hõlmav siduv eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus ja siduv vahe-eesmärk vähendada liidus kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks vähemalt 55 % võrreldes 1990. aasta tasemega. Kaheksanda keskkonnaalase tegevusprogrammi 2030² eesmärk on kiirendada õiglast, võrdset ja kaasavat rohepööret kliimanetraalsele, kestlikule, mürgivabale, ressursitõhusale, taastuvenergiapõhisele ning vastupanu- ja konkurentsivõimelisele ringmajandusele, et kaitsta, taastada ja parandada keskkonnaseisundit.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimanetraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. aprilli 2022. aasta otsus (EL) 2022/591, milles käsitletakse Euroopa Liidu üldist keskkonnaalast tegevusprogrammi aastani 2030 (ELT L 114, 12.4.2022, lk 22).

- (4) Pidades silmas Venemaa Ukraina-vastast agressioonisõda, nähakse ette komisjoni 18. mai 2022. aasta teatisega „REPowerEU“ (edaspidi „kava „REPowerEU““) kooskõlas Versailles’ 10. ja 11. märtsi 2022. aasta deklaratsiooniga meetmed, mille abil järk-järgult vähendada liidu sõltuvust Venemaa fossiilkütustest, mitmekesistades gaasitarneid ja kiirendades sõltuvuse vähenemist fossiilkütustest, sealhulgas võttes kasutusele päikese- ja tuuleenergia ning soojuspumbad, vähendades tööstuse CO₂ heidet ning võimaldades kiiremat taastuenergia projektide lubamist.

- (5) Üleminek kliimanetraalsele majandusele ja ühiskonnale nõuab terviklikke poliitikameetmeid ja suuri investeeringuid paljudes valdkondades, nagu kliimameetmed, energeetika, transport, keskkond, tööstus, teadusuuringud ja innovatsioon¹. Liidu 2030. aasta siduva eesmärgi saavutamiseks avaldas komisjon 14. juulil 2021 teatise „Eesmärk 55“: ELi 2030. aasta kliimaeesmärgi saavutamine teel kliimanetraalsuseni“ („Eesmärk 55“) ning mitmeid seotud seadusandlike ettepanekuid („pakett „Eesmärk 55““). Pakett „Eesmärk 55“ sisaldab ettepanekuid muudatuste tegemiseks asjakohastes õigusaktides, sealhulgas ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (ELi HKS) direktiivis,² energia maksustamise, energiatõhususe ja taastuvenergia direktiivides, sõiduautode ja kaubikute CO₂ heite normide määruses, maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest tulenevat kasvuhoonegaaside heidet ja sidumist käsitlevas määruses, alternatiivkütuste taristu direktiivis ning jõupingutuste jagamise määruses seoses praegusesse ELi HKS-i mittekuuluvate sektoritega, nimelt transpordi- ja hoonesektoriga.

¹ Näiteks taristuga seoses peab liit sellel aastakümnel tegema ainuüksi energiasüsteemidesse hinnanguliselt 350 miljardit eurot lisainvesteeringuid aastas, et saavutada 2030. aasta heitkoguste vähendamise eesmärk, sellele lisaks on vajalik 130 miljardit eurot muude keskkonaeesmärkide täitmiseks.

² Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist, ning määrust (EL) 2015/757 (COM(2021) 551 final).

Pakett hõlmab ka uusi seadusandlikke ettepanekuid, eelkõige selleks, et toetada puhtamate kütuste kasutamist lennundus- ja meretranspordisektoris, luua piiril kohaldatav süsinikdioksiidi kohandusmehhanism ning luua kliimameetmete sotsiaalfond, mis on otseselt seotud ettepanekuga rakendada heitkogustega kauplemise süsteemi hoonetes ja maanteetranspordis kasutatavate kütuste suhtes. Pakett „Eesmärk 55“ koos liidu tasandi meetmetega, mille eesmärk on toetada ja stimuleerida vajalike avaliku ja erasektori investeeringute tegemist, aitab edendada ja kiirendada uute turgude, näiteks puhaste kütuste ja vähese heitega sõidukite turgude kasvu, ning vähendab seeläbi kulusid, mida kestlikule majandusele üleminek põhjustab nii ettevõtjatele kui ka kodanikele.

- (6) Euroopa Ülemkogu kohustus oma tegevuskavas „Strateegiline tegevuskava 2019–2024“ tagada õiglase kliimaneutraalsusele üleminek, mis oleks kaasav ning et selles ei jäetaks kedagi kõrvale. Rahvusvahelisel tasandil on liikmesriigid heaks kiitnud Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärgid ja ratifitseerinud Pariisi kokkuleppe, milles osutatakse tööjõu õiglase ümberpaigutamise ning inimväärsete töövõimaluste ja kvaliteetsete töökohtade loomise vajadusele, samuti vajadusele, et kohanemine ja võimekuse suurendamine oleksid sooteadlikud. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni suunised moodustavad rahvusvahelise poliitikaraamistiku kõigiga arvestavaks õiglaseks üleminekuks keskkonnasäästlikule majandusele ja ühiskonnale¹. Lisaks võeti Katowices toimunud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 24. istungil (COP 24) vastudeklaratsiooni „Solidaarsust ja õiglast üleminekut käsitlev Sileesia deklaratsioon“,² mille olid heaks kiitnud 54 allakirjutanut (riigid ja sotsiaalpartnerid), sealhulgas komisjon liidu nimel ja 21 liikmesriiki eraldiseisvalt. Liit ja 10 liikmesriiki allkirjastasid deklaratsiooni õiglase ülemineku tingimuste rahvusvahelise toetamise kohta, mis võeti vastu ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 26. istungil (COP 26) Glasgow’s ja millega kohustuti lisama õiglast üleminekut käsitlev teave iga kahe aasta tagant esitatavatesse läbipaistvusaruannetesse, milles antakse aru nende riiklikult kindlaksmääratud panuste saavutamiseks kehtestatud poliitikast ja võetud meetmetest.

¹ Suunistes määratletakse õiglase ülemineku mõiste ning kutsutakse poliitikakujundajaid ja sotsiaalpartnereid üles edendama õiglast üleminekut üleilmsel tasandil.

² Vt dokument ST 14545/2018 REV 1.

- (7) Rohepööret käsitleva liidu poliitika määravateks põhimõteteks ning liidu ulatusliku ja püsiva toetuse eeltingimuseks on õiglus ja solidaarsus. Euroopa rohelises kokkuleppes on rõhutatud, et rohepööre peab olema õiglane ja kaasav, selles tuleb seada esikohale inimesed ning pöörata erilist tähelepanu nende piirkondade, tööstusharude, töötajate, leibkondade ja tarbijate toetamisele, kellele üleminek toob kaasa suurimad väljakutsed. Lisaks on komisjoni 14. jaanuari 2020. aasta teatises „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“ esile toodud, et Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine annab Euroopale vahendid, mille abil püüelda suurema ülespoole suunatud lähenemise, sotsiaalse õigluse ja ühise heaolu poole. Komisjoni 23. veebruari 2022. aasta teatises, milles käsitletakse inimväärset tööd kogu maailmas üleilmseks õiglaseks üleminekuks ja kestlikuks taastumiseks, seatakse inimväärse töö edendamine kogu maailmas õiglase ülemineku ning kaasava, kestliku ja vastupidava pandeemiast taastumise keskmesse.

- (8) Komisjoni 4. märtsi 2021. aasta teatises „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“¹ on rõhutatud, et vaja on ühtsust, koordineerimist ja solidaarsust, et liikuda rohelisemasse ja digitaalsemasse aastakümnesse, mil eurooplastel on head toimetulekuvõimalused. Selles seati 2030. aastaks kolm ELi peamist eesmärki: vähemalt 78 % 20–64 aastastest peaks olema 2030. aastaks tööga hõivatud,² igal aastal peaks koolitustel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest³ ja vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu tuleks 2030. aastaks vähendada vähemalt 15 miljoni võrra⁴. Nimetatud 2030. aasta peamistele eesmärkidele avaldati liidu juhtide 7.-8. mai 2021. aasta mitteametlikul kohtumisel toetust 8. mai 2021. aasta Porto deklaratsioonis ja Euroopa Ülemkogu 24.–25. juuni 2021. aasta järeldustes.

¹ Euroopa sotsiaalõiguste sammas, mille nõukogu, Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon kuulutasid välja ja allkirjastasid 2017. aasta novembris Göteborgi tippkohtumisel, on liidu suunanäitaja tugeva sotsiaalse Euroopa rajamisel.

² Selle üldeesmärgi saavutamiseks peab Euroopa püüdma vähendada tööhõives soolisi erinevusi 2019. aastaga võrreldes vähemalt poole võrra, vähendada selliste 15–29aastaste noorte, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, osakaalu 9 %ni ning suurendada ametliku alushariduse ja lapsehoiu pakkumist.

³ Eelkõige peaks vähemalt 80 %-l 16–74aastastest olema põhilised digioskused ning jätkuvalt tuleks vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist ja suurendada keskhariduse omandamist.

⁴ Nendest 15 miljonist inimesest, kes tuleb vaesusest või sotsiaalsest tõrjutusest välja aidata, peaksid vähemalt 5 miljonit olema lapsed.

- (9) Koos õigete kaasnevate poliitikameetmetega¹ võib rohepööre luua liidu sellistes sektorites nagu ehitus, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) ja taastuvenergia 2030. aastaks kokku ligikaudu miljon² ja 2050. aastaks 2 miljonit³ täiendavat kvaliteetset töökohta tasakaalustades samas automatiseerimisest ja digitehnoloogiale üleminekust põhjustatud kesktaseme kvalifikatsiooni nõudvate töökohtade pikaajalist vähenemist. Pessimistliku stsenaariumi korral võib rohepööre kliimanetraalsuse suunas, kui seda ei toetata piisavate poliitikameetmetega, kahandada liidu SKP-d kuni 0,39 % ja töökohti kuni 0,26 %⁴.

¹ Komisjoni 14. juuli 2021. aasta teatis „Eesmärk 55“: ELi 2030. aasta kliimaeesmärgi saavutamine teel kliimanetraalsuseni“.

² Komisjoni talituste töödokument: mõjuhindang, mis on lisatud teatisele „Euroopa 2030. aasta kliimaambitsiooni suurendamine: investeerimine kliimanetraalsesse tulevikku meie inimeste hüvanguks“ (SWD(2020) 176 final). E-QUESTil põhinevad prognoosid, milles on lähtutud madalama maksumääraga madala kvalifikatsiooniga tööjõu stsenaariumist.

³ Euroopa Komisjon (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“, 4. juuli 2019. Põhineb komisjoni teatisele COM(2018) 773 lisatud põhjalikul analüüsil.

⁴ SWD(2020) 176 final.

- (10) Rohepöörde mõju ettevõtlusele ja tööhõivele on eri sektorite, elukutsete, piirkondade ja riikide puhul erinev ning see tingib töökohtade vahetamise sektorite ja tööstusökosüsteemide siseselt ning suured tööjõu ümberpaigutamised nende vahel¹. Mõjutatud ettevõtete, sektorite ja ökosüsteemide ümberkorraldamine ja kohandamine nõuab uute ärimudelite väljatöötamist ning tööjõu ulatuslikku ümberpaigutamist sektorite ja piirkondade vahel. Näiteks on oodata töökohtade kadumist teatavates kaevandamisega seotud tegevusharudes või fossiilkütustel põhinevas energiatootmises, samuti autotööstuse teatavates osades. Kuid samas prognoositakse, et uusi töövõimalusi hakkavad looma ringmajandusel põhinevad väärtuse säilitamisega seotud tegevused ning keskkonnahoidlik transport ja energiatootmine. Seepärast peaksid liikmesriigid koostöös sotsiaalpartnerite ja/või kohalike ja piirkondlike ametiasutuste ja sidusrühmadega rakendama detailseid lähenemisviise, milles keskendutakse asjaomastele individuaalsetele piirkondadele ja ökosüsteemidele.

¹ SWD(2020) 176 final.

- (11) Rohepööre võib luua kõigile kvaliteetseid töövõimalusi ning leevendada ja ära hoida energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust, aidates nii suurendada sissetulekuid ning kahandada üldist ebavõrdsust ja vaesust¹. Seega võib rohepööre aidata vähendada olemasolevat sotsiaal-majanduslikku ebavõrdsust ja sotsiaalset tõrjutust, parandada inimeste tervist ja heaolu ning suurendada võrdõiguslikkust, sealhulgas soolist võrdõiguslikkust. Erilist tähelepanu tuleks pöörata teatavatele elanikkonnarühmadele, eelkõige neile, kes on juba haavatavas olukorras. Need on eelkõige väikese sissetulekuga leibkonnad ja keskmise sissetuleku vahemiku alumises osas olevad leibkonnad, kes kulutavad suure osa oma sissetulekust esmatähtsatele teenustele, nagu energia, transport ja eluase, ning mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad. Modelleerimise tulemused näitavad, et see, kas keskkonnamaksud on progressiivsed või regressiivsed, sõltub suure osas meetme ülesehitusest, sealhulgas näiteks sellest, mil määral on tulumaksudärped või muud tulu tagasisuunamise võimalused kavandatud väiksema sissetulekuga inimeste toetamiseks².

¹ Euroopa Komisjon (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“, 5. peatükk, 4. juuli 2019, ja Euroopa Komisjon (2020), „Leaving no one behind and striving for more: fairness and solidarity in the European social market economy“, Employment and Social Developments in Europe 2020, peatükk 4.2.2, 15. september 2020. Üldist vaesust mõõdetakse selles kontekstis suhtelise vaesuse määra kajastava kokkuleppelise näitaja abil kooskõlas sotsiaalvaldkonna tulemustabeli näitajatega ja Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava asjaomase 2030. aasta peamise eesmärgiga.

² Euroopa Keskkonnapoliitika Instituut (2021), „Green taxation and other economic instruments: internalising environmental costs to make the polluter pay“ („Rohemaksud ja muud majanduslikud meetmed: panna saastaja keskkonnakulude eest maksma“).

- (12) Ringmajandusel põhinevad väärtuse säilitamise tegevused (sealhulgas parandamise, korduskasutuse, taastootmise ja teenustamise ärimudelid) võivad suurendada taskukohast ja kestlikku juurdepääsu kaupadele ja teenustele. Tänu nendele luuakse ka töökohti ja võimalusi erinevaid oskuste tasemeid arvestades, sealhulgas naistele, puuetega inimestele ja haavatavas olukorras olevatele rühmadele, nimetatud alal tegutsevate sotsiaalmajanduse üksuste abil. Toodete ringluse edendamisega vähendatakse oluliselt süsinikuheidet, ning töökohad luuakse säilitatavate, uuendatavate või jagatavate toodete lähedusse.
- (13) Sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika uusimate kättesaadavate 2019.–2020. aasta andmete kohaselt mõjutas energiaostuvõimetus ligikaudu 8 % liidu elanikkonnast, mis on rohkem kui 35 miljonit inimest, kes ei suutnud hoida oma kodu piisavalt soojana, kusjuures liikmesriikide ja sissetulekurühmade vahel esineb suuri erinevusi¹. Energiaostuvõimetus vaatluskeskuse hinnangul, mis põhineb kombineeritud näitajatel, mõjutab energiaostuvõimetus liidus enam kui 50 miljonit leibkonda². Energiaostuvõimetus, mida põhjustavad väike sissetulek, kasutatavast tulust suure osa kulutamine energiale ning puudulik energiatõhusus, on juba mõnda aega olnud liidu jaoks suur probleem. Lisaks suureneb energiaostuvõimetus risk kõrgete ja volatiilsete energiahindade tõttu, mis on ajendatud mitmetest teguritest, sealhulgas nendest, mis on seotud Venemaa agressioonisõjaga Ukraina vastu ja liidu poliitilise reageerimisega sellele agressioonile. See vaesuse vorm ei puuduta mitte ainult väikese sissetulekuga leibkondi, vaid ka keskmise sissetuleku vahemiku alumises osas olevaid leibkondi paljudes liikmesriikides.

¹ Lisaks on kuni 6,2 %-l liidus elavatel inimestel ehk enam kui 27 miljonil inimesel kommunaalmaksete võlgnevused.

² Euroopa Komisjon, EPOV aastaaruanne „Addressing Energy Poverty in the European Union: State of Play and Action“ („Energiaostuvõimetusega tegelemine Euroopa Liidus: olukord ja meetmed“), 2019, lk 6.

Keskmisest suurema energiavajadusega leibkonnad, sealhulgas lastega pered ning pered, mille perepea on üksikvanem, puuetega inimesed ja eakad, on samuti energiaostuvõimetuse¹ ja selle tagajärgede suhtes vastuvõtlikumad. Energiaostuvõimetus ohustab eriti ka naisi, eeskätt neid, kes on üksikemad ja eakad². Lisaks energiaostuvõimetusele tunnistatakse üha enam ka liikuvusvaesuse esinemist, mille puhul teatavatel elanikkonnarühmadel ei ole võimalik kasutada transporditeenuseid sotsiaalselt ja materiaalselt vajalikus ulatuses. Kui energiaostuvõimetuse ja liikuvusvaesuse leevendamiseks ning ärahoidmiseks õigeid meetmeid ei kaasne, võivad eelkõige heitkoguste kulude hinnakujundusse ülekandmine või tõhusamate ja vähem heiteid tekitavate alternatiivsete energiaallikatega kohanemise kulud nimetatud vaesuse vorme süvendada.

¹ Vt Euroopa Parlamendi tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjonile (ITRE) 9. novembril 2016 energiaostuvõimetuse teemal korraldatud seminari aruanne.

² Vt Gender perspective on access to energy in the EU („Sooline perspektiiv ELis energiale juurdepääsul“) (europa.eu), „Sooline võrdõiguslikkus ja energia“ |Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (europa.eu), GFE-Gender-Issues-Note-Session-6.2.pdf (ülemaailmne keskkonnafoorum-sooküsimusi käsitlev aruteludokument-sessioon-6.2.pdf) (oecd.org).

- (14) Sotsiaalse õigluse, ühtekuuluvuse ja solidaarsuse põhimõtted on asjakohaste liidu tasandi kliima-, energia- ja keskkonnaraamistike ülesehituses kindlalt esindatud, näiteks põhimõttena „saastaja maksab“, liikmesriikide vahel jõupingutuste jagamise kaudu ning ELi HKSi lubatud heitkoguse ühikute (LHÜd) teatava ümberjaotamisega liidusisese solidaarsuse, majanduskasvu ja omavahelise ühendatuse tagamise eesmärgil ja LHÜde kasutamisega moderniseerimisfondi jaoks, mis aitab rahastada väiksema sissetulekuga liikmesriikide suuri investeerimisvajadusi energiasüsteemide ajakohastamisel. Lisaks annab liidu energiapoliitika õigusaktide raamistik liikmesriikidele vahendid, mille abil kaitsta turumoonutusi tekitamata energiaostuvõimetuid ja haavatavaid kodutarbijaid. Kuigi nimetatud vahendid aitavad viia ellu rohepöoret, on nende eesmärk pakkuda vajalikku kaitset üldisemalt, nagu on näiteks märgitud komisjoni 13. oktoobri 2021. aasta teatises „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“ ja kava „REPowerEU“.

- (15) Liikmesriikide käsutuses on mitmesuguseid töövahendeid, et visandada ja koordineerida õiglase ülemineku tagamiseks võetavaid meetmeid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2018/1999¹ vastavalt tuleks riiklikes energia- ja kliimakavades hinnata energiaostuvõimetute leibkondade arvu ning esitada energiasüsteemi ümberkujundamise sotsiaalse ja territoriaalse mõju leevendamiseks vajalikud meetmed. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/1056² vastavalt tuleks õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades kindlaks määrata territooriumid, mis vastavad õiglase ülemineku fondist 2027. aastani antava toetuse tingimustele. Taasterahastust „NextGenerationEU“ rahastatavates Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/241³ kohaselt kavandatud riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades tuleb kirjeldada 2026. aastaks tehtavaid reforme ja investeringuid, millega edendatakse rohepöoret, kaasavat majanduskasvu, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ning parandatakse vastupidavust ja järgmise põlvkonna väljavaateid. Mõningaid õiglase ülemineku meetmeid rakendatakse ka muude programmide ja algatuste, eelkõige ühtekuuluvuspoliitika fondide raames.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ELT L 231, 30.6.2021, lk 1).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (16) Tuginedes eelkõige Euroopa rohelise kokkuleppe ja Euroopa sotsiaaldiguste samba põhimõtetele ja poliitikale on võimalik täiustada poliitikameetmeid nii, et need oleksid terviklikud ja eri valdkondi hõlmavad, ning tagada kulutuste sidusus nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil. Komisjoni 17. septembri 2020. aasta teatises „Kogu ELi hõlmav hinnang lõimitud riiklikele energia- ja kliimakavadele. Rohepöörde ja majanduse taastamise edendamise lõimitud energia- ja kliimakavade kaudu“ jõudis komisjon lõplike riiklike energia- ja kliimakavade hinnangus järeldusele, et kuigi need sisaldavad mõningaid energiaostuvõimetusega seotud näitajaid ja poliitikameetmeid, ei ole neis õiglase ülemineku, ümber- ja täiendusõppe või tööturu kohanduste toetamisega seotud rahastamisvajadusi alati selgelt esmatähtsale kohale seatud. Õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades tuleks keskenduda valitud territooriumidele ning seega ei peaks need riiklikul tasandil õiglase ülemineku saavutamise üldist strateegiat ja poliitikat hõlmama. Kuigi reformid ja investeeringud, mida riiklike energia- ja kliimakavade ning õiglase ülemineku territoriaalsete kavadega toetatakse ja aidatakse rahastada, on kavandatud nii, et neil oleks püsiv mõju, on mõlemat liiki kavad ajaliselt piiratud.

(17) Õiglase kliimaneutraalsusele üleminekuga liidus 2050. aastaks tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale; see puudutab eelkõige rohepöördest enim mõjutatud töötajaid ja leibkondi ning ennekõike neid, kes on juba haavatavas olukorras. Selleks peaksid liikmesriigid vastavalt käesolevale soovitusel kehtestama terviklikud poliitikameetmete pakettid,¹ tugevdama õiglast rohepööret toetavaid valdkondadevahelisi elemente ning kasutama optimaalselt ära avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid. Poliitikameetmete pakettides tuleks pöörata tähelepanu rohepöördest enim mõjutatud inimestele ja leibkondadele, eelkõige töökohtade kadumise, aga ka töötingimuste muutumise ja/või uute töökohustuste tõttu, samuti nendele, kelle kasutatav tulu ja juurdepääs esmatähtsatele teenustele väheneb ja kulutused suurenevad. Enim mõjutatud elanikkonnarühmadena tuleks poliitikameetmete pakettides käsitada eelkõige (kuid mitte ainult) haavatavas olukorras olevaid inimesi ja leibkondi, ennekõike neid, kes on tööturult enim tõrjutud, näiteks oskuste, territoriaalsete tööturutingimuste või muude selliste tunnusjoonte tõttu nagu sugu, rassiline või etniline päritolu, usutunnistus või veendumused, puue, vanus või seksuaalne sättumus. Haavatavas olukorras olevate inimeste ja leibkondade hulka võivad kuuluda ka need, kes elavad vaesuses või vaesuse ohus ja/või kes on energiaostuvõimetud või keda energiaostuvõimetus ohustab, samuti need, kelle liikuvus on takistatud või kellel on liiga suur eluasemekulude koormus, sealhulgas leibkonnad, mille perepeaks on üksikvanemad, kes sagedamini on naised kui mehed. Poliitikameetmete pakette tuleks kohandada kohalikele oludele, võttes arvesse liidu kõige haavatavamate ja kõige kaugemate piirkondade, sealhulgas äärepoolseimate piirkondade ja saarte vajadusi.

¹ Eelkõige 2021. ja 2022. aasta kestliku majanduskasvu strateegiad, euroala käsitlevad 2021. aasta soovitused ja riigipõhised soovitused.

(18) Kvaliteetse tööhõive aktiivsel toetamisel tuleks keskenduda rohepöördest enim mõjutatud töötajate, tööotsijate, tööhõives, hariduses või koolituses mitteosalevate inimeste (NEET-noored) ja füüsilisest isikust ettevõtjate abistamisele. Nagu on osutatud komisjoni soovitusel (EL) 2021/402,¹ vajavad toetust eelkõige tööturul alaesindatud inimesed, nagu naised, madala kvalifikatsiooniga töötajad, puuetega inimesed, eakad või need, kelle suutlikkus kohaneda tööturu muutustega on suhteliselt väike, et parandada oma tööalast konkurentsivõimet ja leida omale töö. Varasematele poliitilistele suunistele, eelkõige nimetatud soovitusel ja nõukogu otsustele (EL) 2020/1512² ja (EL) 2021/1868³ tuginevad poliitikameetmete paketid seega sisaldama kohandatud meetmeid värbamis- ja töövahetusstiimulite toetamiseks, ettevõtlustoetust – eelkõige naistele või puuetega inimestele – ja kvaliteetsete töökohtade loomise meetmeid, eelkõige mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks ning enim mõjutatud territooriumidel. Sellised meetmed koos piisava liidu toetusega võivad samuti aidata lahendada tööturu probleeme, näiteks neid, mis tulenevad Ukraina pagulaste sissevoolust eelkõige enim mõjutatud liikmesriikides. Samuti peaksid need aitama rakendada töötingimusi käsitlevaid kehtivaid norme ja tagada nende täitmist ning toetada sotsiaalselt vastutustundlikku restruktureerimist kooskõlas kehtivate normide ja standarditega. Sotsiaalpartneritel on dialoogi pidamise kaudu rohepöörde tööhõivealaste ja sotsiaalsete tagajärgedega tegelemisel oluline roll.

¹ Komisjoni 4. märtsi 2021. aasta soovitus (EL) 2021/402 toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete (EASE) kohta pärast COVID-19 kriisi (ELT L 80, 8.3.2021, lk 1).

² Nõukogu 13. oktoobri 2020. aasta otsus (EL) 2020/1512 liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta (ELT L 344, 19.10.2020, lk 22).

³ Nõukogu 15. oktoobri 2021. aasta otsus (EL) 2021/1868 liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta (ELT L 379, 26.10.2021, lk 1).

(19) Selleks et tööjõul oleks rohepöördeks vajalikud oskused, on oluline tagada kõigile juurdepääs kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele. Seega tuleks diglase ülemineku aspektid lõimida riiklike oskuste strateegiate väljatöötamisse, võttes arvesse komisjoni tehtud ettepanekuid Euroopa oskuste tegevuskavas¹ ja uues ajakohastatud tööstusstrateegias². Oskuste pakti kohased oskuste partnerlused on samuti oluline hoob. Ajakohane tööturu ja oskuste prognoosimine ning tulevikusuundade analüüsimine, mis hõlmab piirkondlikku, valdkondlikku ja kutsetasandit, võimaldab kindlaks teha ning prognoosida asjakohaseid vajaminevaid kutsepõhiseid ja valdkonnaüleseid oskusi ning selle alusel saab ka kohandada õppekavu, sealhulgas et need vastaksid rohepöördega seotud oskuste vajadustele. Kutseharidus ja -õpe peaks andma kooskõlas nõukogu soovitusega 2020/C 417/01 rohepöördeks vajalikud oskused noortele ja täiskasvanutele, pöörates erilist tähelepanu naistele ja madala kvalifikatsiooniga töötajatele³.

¹ Komisjoni 1. juuli 2020. aasta teatis jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta.

² Komisjoni 5. mai 2021. aasta teatis „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“.

³ Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus 2020/C 417/01 jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava kutsehariduse ja -õppe kohta (ELT C 417, 2.12.2020, lk 1).

Just noortele mõeldud õpipoisiõpe ja tasustatud praktika, sealhulgas tõhusad koolituskomponendid, aitavad kaasa tööturustaatuste vahelisele liikumisele, eelkõige kliima- ja keskkonnaeesmärke saavutada aitavate tegevusalade suunas ja sektoritesse, kus napib oskusi. Täiendus- ja ümberõppevajaduste rahuldamiseks tuleks suurendada täiskasvanute osalemist elukestvas õppes, muu hulgas võimaldades inimestel leida nende vajadustele kohandatud koolitusi ning pakkudes vajaduse korral rohepöördeks vajalike oskuste omandamiseks tagatud kvaliteediga lühikursusi, võttes arvesse nõukogu soovitus (EL) 2022/...,¹⁺ mille eesmärk on lihtsustada ka selliste kursuste tulemuste hindamist ja tunnustamist.

¹ Nõukogu ... soovitus (EL) 2022/..., milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrokvalifikatsioonitunnistustele (ELT ...).
⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis ST 9237/22 sisalduva soovitus number ja joonealusesse märkusesse kõnealuse soovitus number, kuupäev, pealkiri ja ELT avaldamisviide.

(20) Rohepöördest tulenevaid erivajadusi silmas pidades tuleks maksu- ja hüvitissüsteemide ning sotsiaalkaitsesüsteemide ülesehitus läbi vaadata, võttes arvesse ka põhimõtet „saastaja maksab“ ja vajadust, et kaasnevate poliitikameetmetega ei kehtestataks fossiilkütuste tarbimise toetusi, ei pandaks tarbijaid sõltuma teatavast konkreetsest tehnoloogiast ega vähendataks stiimuleid hoonete renoveerimiseks ja soojusenergiastüsteemide asendamiseks ning üldiste energiatõhususmeetmete võtmiseks. Kõige haavatavamaid leibkondi ja rohepöördest enim mõjutatud töötajaid saab toetada eri poliitikameetmeid kombineerides. Sõltuvalt riigi eripärast ja konkreetsest olukorrast võib see hõlmata näiteks maksukoormuse nihutamist tööjõult kliima- ja keskkonnanäesmärkide täitmisele, nagu on kavandatud energia maksustamise direktiivi muutmise ettepanekus,¹ töötuskindlustuskeemide läbivaatamist ja/või vajaduse korral ajutist ja sihipärast otsest sissetulekutoetust. Rohepöördega seoses võib läbi vaadata ja vajaduse korral kohandada sotsiaalkaitse süsteeme, sealhulgas sotsiaalse kaasamise poliitikaid, eelkõige selleks, et tagada inimestele kindlus sissetuleku suhtes, ennekõike töökoha vahetamise käigus, ning pakkuda eelkõige enim mõjutatud territooriumidel (näiteks maapiirkondades ja äärealadel, nt äärepoolseimates piirkondades) sobiva sotsiaalse taristu kaudu piisavaid sotsiaal-, tervishoiu- ja hooldusteenuseid, et vältida sotsiaalset tõrjutust ja tegeleda terviseriskidega. Laste sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks ja sellega võitlemiseks võib lastele mõeldud sotsiaaltaristusse investeerimise eesmärk olla tagada abivajavate laste juurdepääs põhiteenustele, nagu on esitatud nõukogu soovitus (EL) 2021/1004².

¹ Nõukogu direktiivi ettepanekus, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise liidu raamistik (uuesti sõnastatud), COM(2021) 563 final, nähakse ette selline maksustamise muutus energiatoodete ja elektrienergia puhul, mis aitavad saavutada kliima- ja keskkonnanäesmarke.

² Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii (ELT L 223, 22.6.2021, lk 14).

- (21) Selleks et suurendada kaasaval viisil füüsilist ja rahalist vastupanuvõimet kliimamuutuste pöördumatu mõju suhtes, tuleb edendada riskiteadlikkust, riskide vähendamist ja riskide ülekandmise lahendusi, eelkõige parandades kindlustuslahenduste kättesaadavust ning investeerides katastroofiohtude juhtimisse ja nendega kohanemisse, et vähendada kliimamuutuste füüsilist mõju, kahandades seeläbi kahjusid ja kliimamuutustest põhjustatud majandusliku kahju kindlustamata osa, pidades silmas mikro-, väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid ning maapiirkondi ja äärealasid, näiteks äärepoolseimaid piirkondi ja saari. Et kliimaga seotud vapustusi paremini ennetada, nendeks valmistuda ja neile reageerida, tuleks katastroofiohtude juhtimist, sealhulgas elanikkonnakaitse süsteeme liikmesriikide ja liidu tasandil tugevdada.

(22) Igaühel on õigus pääseda juurde kvaliteetsetele esmatahtsatele teenustele, sealhulgas energiavarustusele, transpordile, veele, kanalisatsioonile, finantsteenustele ja digitaalsele sidele, ning sellistele teenustele võrdse juurdepääsu saamiseks tuleks pakkuda toetust neile, kes seda vajavad¹. Lisaks tuleks abivajajatele tagada ka juurdepääs kvaliteetsele sotsiaaleluruumile või eluasemetoetusele². Väikese ja keskmise sissetulekuga leibkonnad, haavatavad tarbijad, sealhulgas lõppkasutajad, energiaostuvõimetusega kokku puutuvad või selle ohus olevad inimesed ning sotsiaaleluruumides elavad inimesed võivad saada ka kasu energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisest. Lisaks energiatarbijate kaitsmisele ja võimendamisele on vaja erimeetmeid, et hoida ära ja kõrvaldada energiaostuvõimetuse algpõhjused, eelkõige edendades investeringuid, millega parandatakse energiatõhusust ennekõike sotsiaalelamusektoris. Energiatõhususe direktiivis³ ja hoonete energiatõhususe direktiivis⁴ esitatud ajakohastuse eesmärk on käsitleda ka peamisi mittemajanduslikke renoveerimistakistusi, nagu huvide lahknemine muu hulgas omanike ja üürnike vahel ning mitme omanikuga hooned. Sellega seoses tuleks pöörata erilist tähelepanu naistele ja konkreetsetele rühmadele, keda energiaostuvõimetus võib rohkem mõjutada, näiteks puuetega inimesed, üksikvanemad, eakad, lapsed ning rassi- või rahvusvähemustesse kuuluvad inimesed.

¹ Euroopa sotsiaalõiguste sammas, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid pidulikult välja 17. novembril 2017 (20. põhimõte).

² Euroopa sotsiaalõiguste sammas, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid pidulikult välja 17. novembril 2017 (19.a põhimõte).

³ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatõhusust (uuesti sõnastatud) (COM(2021) 558 final).

⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv hoonete energiatõhususe kohta (uuesti sõnastatud) (COM(2021) 802 final).

Olemasolevaid ja tekkivaid liikuvusega seotud väljakutseid saab lahendada toetusmeetmete ja vajaliku taristu, näiteks ühistranspordi arendamise abil. Kestliku liikuvuse ja eri transpordiliikide, sealhulgas era- ja ühistranspordi taskukohasus, ligipääsetavus ja ohutus on keskse tähtsusega selle tagamisel, et kõik osalevad rohepöördes ja saavad sellest kasu. Sellega seoses on väga oluline linnaline liikumiskeskond, nagu on kajastatud ka komisjoni 14. detsembril 2021. aasta teatises „Uus ELi linnalise liikumiskeskonna raamistik“.

- (23) Poliitikameetmeid peaks toetama õiglast üleminekut käsitlev kogu ühiskonda hõlmav lähenemisviis, mis tugineb poliitikakujundamise koordineerimisele ning suuremale tegevussuutlikkusele kõigil tasanditel ja kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades, mis annaks ka aktiivse rolli piirkondlikele ja kohalikele ametiasutustele. See lähenemisviis peaks samuti põhinema sotsiaalpartnerite kaasamisel kõigil tasanditel ja etappides ning samuti kodanikuühiskonna ja sidusrühmade tegelikul ja mõjusosal osalemisel. Selline koordineerimine ja kaasamine võiks tagada, et Euroopa rohelise kokkuleppe õigluse ja solidaarsuse põhimõtted on algusest peale lõimitud poliitika kujundamisse, rakendamisse ja seiresse, luues aluse ulatuslikuks ja pikaajaliseks toetuseks rohepööret edendavale kaasavale poliitikale.
- (24) Õiglast ja kaasavat üleminekut tagava usaldusväärse sotsiaal- ja tööturupoliitika kehtestamisel on määrava tähtsusega tugev tõendusbaas. Seda hõlbustab hinnangute koostamist ja nende võrreldavust mõistete, kontseptsioonide, liigituste ja meetodite järkjärguline ühtlustamine ja järjepidevus, mis põhineb eelkõige komisjoni soovitusel (EL) 2020/1563¹. Edasised teadus- ja innovatsioonimeetmed saavad aidata luua teadmusbaasi, mis võib olla poliitika ja avaliku arutelu sisendiks. Mõttevahetused mitmekesise üldsuse ja peamiste sidusrühmadega, näiteks hindamiste, analüüside ja seire tulemuste üle, võivad omakorda aidata kaasa poliitika kujundamisele ja isevastutusele.

¹ Komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta soovitus (EL) 2020/1563, mis käsitleb energiaostuvõimetust (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).

- (25) Sobivaid üksikasjalikke ja kvaliteetseid, sooliselt jaotatud andmeid ja näitajaid on vaja eelkõige selleks, et hinnata kliimamuutuste poliitika sotsiaalset ja jaotuslikku ning tööhõivele avalduvat mõju. Sellised andmed ja näitajad ei ole praegu täies mahus kättesaadavad. Näiteks samal ajal kui energiaostuvõimetuse mõõtmisel on tehtud mõningaid edusamme, võiks liikuvusvaesust kajastavaid näitajaid töötada välja kooskõlas riiklike oludega. Seiret ja hindamist saab tugevdada mitme meetme abil, milles keskendutakse näitajatele, tulemustabelitele, samuti väikesemahuliste katseprojektidele ja poliitikameetmete katsetamisele. Nendes meetmetes tuleks lähtuda olemasolevatest tulemustabelitest, nagu sotsiaalvaldkonna tulemustabel ja Euroopa roheline kokkuleppe tulemustabel, mis sisaldavad õiglase ülemineku poliitika konkreetsete aspektide kohta asjakohast teavet.

- (26) Rohepöörde suure investeringuvajaduse tõttu on eriti oluline avaliku ja erasektori rahaliste vahendite optimaalne ja tõhus kasutamine ning kõigi kättesaadavate ressursside kaasamine ja tulemuslik kasutuselevõtt. Liidu tasandil toetatakse asjakohaseid meetmeid liidu eelarvest ja taasterahastust „NextGenerationEU“. Neid rakendatakse taaste- ja vastupidavusrahastu, õiglase ülemineku mehhanismi, sealhulgas õiglase ülemineku fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+), Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Ühtekuuluvusfondi, ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume toetava taasteabi (REACT-EU), programmi „Erasmus+“, Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF), programmi „Life“, programmi „Euroopa horisont“, moderniseerimisfondi ja innovatsioonifondi¹ ja ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) fondide raames. Lisaks toetab komisjon liikmesriike tehnilise toe instrumendi kaudu, pakkudes vajadustele kohandatud tehnilist oskusteavet, et aidata kavandada ja rakendada reforme, sealhulgas selliseid, millega edendatakse õiglast üleminekut süsinikuneutraalsusele.

¹ Väljaspool liidu eelarvet ja taasterahastut „NextGenerationEU“.

- (27) Euroopa poolaasta on liidu majandus- ja tööhõivepoliitika koordineerimise raamistik. Euroopa poolaasta jätkab seda rolli majanduse taastamise etapis ning digi- ja rohepöörde edendamisel, mis põhineb konkurentsivõimelise kestlikkuse neljal mõõtmel, toetades kestliku arengu eesmärkide saavutamist. Komisjon jälgib Euroopa poolaasta raames sotsiaal-majanduslikke tulemusi ja tagajärgi tähelepanelikult ning esitab vajaduse korral sihipärased riigipõhised soovitused, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale. Prioriteediks on vastastikune täiendavus taaste- ja vastupidavusrahastu raames toetatavate meetmetega. Seepärast jälgitakse käesoleva soovitusel järgimist vajaduse korral Euroopa poolaasta raames, sealhulgas asjaomastes komiteedes, nende vastavates pädevusvaldkondades, tuginedes asjakohastele hindamistele, poliitika mõju hinnangutele ja käesolevas soovitusel antud suuniste täitmise seisule. Jälgimise korraldus ei tekita tarbetut halduskoormust liikmesriikidele.
- (28) Oma riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonide kavandites ja lõplikes ajakohastatud versioonides, mis esitatakse kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artikliga 14, vastavalt 2023. ja 2024. aastal, peaksid liikmesriigid lähtuma käesolevast soovitusel, et kaaluda tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju hinnangute ning õiglase ülemineku aspektide arvessevõtmist energialiidu viies mõõtmes ning veelgi tõhustada nimetatud mõjudega tegelemiseks võetavaid poliitikameetmeid, pöörates erilist tähelepanu energiaostuvõimetusele.

- (29) Käesoleva soovitusel jälgimiseks võib kasutada ka tõendeid, mis on kättesaadavad näiteks Euroopa poolaasta raames kehtestatud mitmepoolse järelevalve protsesside kontekstis. Nõukogu ja komisjon võivad Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 150 ja 160 kohaselt taotleda vastavalt tööhõivekomiteelt ja sotsiaalkaitsekomiteelt ja koostöös muude asjaomaste komiteedega, eelkõige majanduspoliitika komiteega, et viimased analüüsiks oma pädevusvaldkonnas käesoleva soovitusel täitmist, tuginedes komisjoni asjakohastele aruannetele ja muudele mitmepoolse järelevalve vahenditele. Ka seda arvesse võttes töötab komisjon selle nimel, et parandada sooliselt jaotatud andmete kättesaadavust ning ajakohastada ja kasutada olemasolevaid raamistikke ja meetodilisi suuniseid, muu hulgas neid, mis on mõeldud energiaostuvõimetuse, liikuvusvaesuse ja keskkonnavalase ebavõrdsuse mõõtmiseks ning poliitikameetmete tulemuslikkuse ja tegeliku mõju hindamiseks,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

EESMÄRK

- 1) Käesoleva soovitus eesmärk on koosõlas Euroopa roheline kokkuleppe ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega tagada, et liidu üleminek 2050. aastaks kliimanetraalsele ja keskkonnasäästlikule majandusele toimub õiglaselt ja selles ei jäeta kedagi kõrvale.
- 2) Selleks kutsutakse liikmesriike üles võtma vastu ja viima ellu, vajaduse korral tihedas koostöös sotsiaalpartneritega, tööhõive- ja sotsiaalaspekte käsitlevad terviklikud ning sidusad poliitikameetmete paketid, et edendada õiglast üleminekut kõigis poliitikavaldkondades, eelkõige kliima-, energia- ja keskkonnapoliitikas, ning kasutada optimaalselt ära avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid.

MÕISTED

- 3) Käesolevas soovitus kasutatakse järgmisi mõisteid.
 - a) „Rohepööre“ – liidu majanduse ja ühiskonna üleminek kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisele peamiselt poliitikameetmete ja investeeringute abil koosõlas Euroopa kliimamäärusega, milles on sätestatud kohustus saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus, ning Euroopa roheline kokkuleppe ja rahvusvaheliste kohustustega, sealhulgas Pariisi kokkuleppega, muude mitmepoolsete keskkonnalepingutega ja kestliku arengu eesmärkidega.

- b) „Kliima- ja keskkonaeesmärgid“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2020/852¹ sätestatud kuus eesmärki, nimelt: kliimamuutuste leevendamine; kliimamuutustega kohanemine; vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse; üleminek ringmajandusele; saastuse vältimine ja tõrje; ning elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine.
- c) „Rohepöördest enim mõjutatud inimesed ja leibkonnad“ – sellised inimesed ja leibkonnad, kelle tegelikud võimalused kvaliteetseks tööhõiveks, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks, ja/või hariduse ja koolituse saamiseks ja/või inimväärseks elatustasemeks ja esmatähtsate teenuste tarbimiseks on rohepöörde otsese või kaudse tagajärjena märkimisväärselt piiratud või on oht, et need muutuvad märkimisväärselt piiratuks.
- d) „Haavatavas olukorras olevad inimesed ja leibkonnad“ – sellised inimesed ja leibkonnad, kes rohepöördest olenemata on olukorras või võivad sattuda olukorda, kus võimalused kvaliteetseks tööhõiveks, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks, ja/või hariduse ja koolituse saamiseks ja/või inimväärseks elatustasemeks ja esmatähtsate teenuste tarbimiseks on piiratud, mistõttu nende suutlikkus kohaneda rohepöörde tagajärgedega on väike.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määruses (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13) (taksonoomiamäärus), on sätestatud keskkonnasäästlike majandustegevusalade ühtne klassifitseerimissüsteem.

- e) „Mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad“ – ettevõtjad, kellel on vähem kui 250 töötajat, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjad, ja/või kelle aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilanss ei ületa 43 miljonit eurot, arvatuna vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 I lisa artiklitele 3–6¹.
- f) „Energiaostuvõimetus“ – kodumajapidamise puudulik juurdepääs põhilistele energiateenustele, mis on aluseks inimväärsele elatustasemele ja tervisele, sealhulgas piisavale soojusele, jahutusele, valgustusele ja seadmete kasutamiseks vajalikule energiale asjaomase riigi kontekstis, olemasoleva sotsiaalpoliitika ja muude asjakohaste poliitikameetmete korral²; käesolevas soovitusel kasutatakse energiaostuvõimetus mõistet, välja arvatud siis, kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/27/EL,³ mida võidakse komisjoni 14. juuli 2021. aasta ettepaneku⁴ tulemusena muuta või asendada, sisaldab selle mõiste teistsugust määratlust, millisel juhul kohaldatakse käesolevas soovitusel seda määratlust.

¹ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1).

² Kuigi haavatavate tarbijate mõiste on jäetud liikmesriikide määratlema, hõlmab see leibkondi, kes ei suuda oma kodu piisavalt kütta või jahutada ja/või kellel on kommunaalmaksete võlgnevused, kooskõlas komisjoni soovitusel, mis käsitleb energiaostuvõimetus (C/2020/9600 final) (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT L 315, 14.11.2012, lk 1).

⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatõhusust (uuesti sõnastatud) (COM(2021) 558 final).

- g) „Esmatähtsad teenused“ – kvaliteetsed teenused, mis hõlmavad veevarustust, kanalisatsiooni, energia tarnimist, transporti ja liikuvust, finantsteenuseid ja digitaalset sidet; Euroopa sotsiaalõiguste samba 20. põhimõtte kohaselt tuleks pakkuda neile, kes seda vajavad, sellistele teenustele juurdepääsu saamiseks toetust koos kulude kokkuhoiu võimalusega, sealhulgas korduskasutamise, parandamise, annetamise ja jagamisteenuste kaudu.
- h) „Poliitikameetmete pakett“ – poliitikameetmete terviklik ja sidus pakett, milles tööhõive-, oskuste ja sotsiaalpoliitika ning kliima-, energia-, transpordi-, keskkonna- ja muu rohepöõret käsitlev poliitika on omavahel lõimitud hästi koordineeritud sektoriülese lähenemisviisi kaudu ning ühe või mitme riikliku strateegia ja/või tegevuskava põhjal ning mis saavad kasu koordineerimis- ja juhtimismehhanismidest liidu ja riiklikul tasandil, kui see on asjakohane.

POLIITIKAMEETMETE PAKETID ÕIGLASE ROHEPÖÖRDE TAGAMISEKS

- 4) Selleks et toetada aktiivselt kvaliteetset tööhõivet, millega tagada õiglane üleminek, ning järgida soovitus (EL) 2021/402 toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete kohta, innustatakse liikmesriike kaaluma tihedas koostöös sotsiaalpartneritega järgmisi meetmeid, millega toetada rohepöördest enim mõjutatud inimesi ja eelkõige neid, kes on vähekaitstud olukorras, ning vajaduse korral aidata neil tööhõive või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise kaudu üle minna sellisele majandustegevusele, mis aitab saavutada kliima- ja keskkonnaeesmärke:
- a) tõhusalt toetada juurdepääsu kvaliteetsele tööhõivele ja selline tööhõive säilitada, eelkõige tööhõiveteenuste kaudu, sealhulgas vastavalt vajadustele pakutava abi ning õppekursuste kaudu, mis hõlmavad asjakohasel juhul ka rohelisi kutseoskusi ja digioskusi; kaaluda ka hästi kavandatud, sihipäraste ja tähtajaliste tööhõiveprogrammide kasutamist, mis võimaldavad koolituste abil valmistada programmist abi saajaid, eelkõige alaesindatud rühmadest pärit isikuid ja haavatavas olukorras olevaid isikuid ette jätkuvaks osalemiseks tööturul;

- b) kasutada sihipäraseid ja hästi kavandatud värbamis- ja töövahetusstiimuleid, sealhulgas kaaludes palga- ja värbamistoetuste ning sotsiaalkindlustusmaksetega seotud stiimulite asjakohast kasutamist, et toetada tööturustaatuste vahelist liikumist sektorite vahel ja tööjõu liikuvust piirkondade ja riikide vahel, pidades silmas rohepöörde võimalusi ja probleeme;
- c) edendada ettevõtlust, sealhulgas sotsiaalseid ettevõtteid ja kõiki muid sotsiaalmajandussektori üksusi,¹ eelkõige piirkondades, kus üleminek tekitab väljakutseid, ning vajaduse korral sektorites, mis aitavad kaasa kliima- ja keskkonnanäesmärkide, näiteks ringmajanduse saavutamisele, pöörates erilist tähelepanu naisettevõtlusele; toetuse pakkumisel tuleks finantsmeetmed, sealhulgas toetused, laenud või omakapital, kombineerida mitterahaliste meetmetega, nagu koolitus- ja nõustamisteenused, pöörates erilist tähelepanu teadlikkuse suurendamise tegevustele, mida on kohandatud ettevõtte elutsükli igale etapile; toetus peaks olema kaasav ning kättesaadav alaesindatud ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele;

¹ Komisjoni 9. detsembri 2021. aasta teatis „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“.

- d) pakkuda stiimuleid kvaliteetsete töökohtade loomiseks, eelkõige rohepöördest enim mõjutatud territooriumidel ja vajaduse korral sektorites, mis aitavad kaasa kliima- ja keskkonnanäidete, näiteks ringmajanduse saavutamisele, hõlbustades mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, eelkõige kliima- ja keskkonnanäidete saavutamisele aitavate ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele ja turgudele, et edendada konkurentsivõimet, innovatsiooni ja kvaliteetset tööhõivet kogu ühtsel turul, sealhulgas riigi ja kohaliku tasandi jaoks strateegiliselt olulistest sektorites ja ökosüsteemides;
- e) analüüsida rohepöörde mõju tervishoiule ja tööohutusele ning vastavalt edendada meetmeid uute riskide ning olemasolevate riskide võimaliku süvenemise käsitlemiseks, võttes arvesse komisjoni 28. juuni 2021. aasta teatist „ELi tervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2021–2027“;
- f) tagada töötingimusi, eelkõige tervishoidu ja tööohutust, töökorraldust ja töötajate kaasamist käsitlevate kehtivate normide rakendamine ja täitmine, et kaitsta ülemineku käigus õiglasi töötingimusi ja töökohtade kvaliteeti, sealhulgas nendel majandustegevusaladel, mis aitavad saavutada kliima- ja keskkonnanäidete;

- g) edendada sotsiaalselt vastutustundlike riigihanketavade¹ kasutamist, muu hulgas sotsiaalsete hindamiskriteeriumide kaudu, millega luuakse võimalusi rohepöördest enim mõjutatud inimestele, ning toetades samal ajal keskkonnaga arvestavate hindamiskriteeriumide kasutamist;
- h) näha ette kõigi tasandite töötajate ja nende esindajate täielik ja sisuline kaasamine, sealhulgas teavitamine ja nendega konsulteerimine, muutusteks valmistumisse ja restruktureerimisprotsesside, sealhulgas rohepöördega seotud restruktureerimise juhtimisse kooskõlas komisjoni 13. detsembri 2013. aasta teatisega „Muutusteks ja restruktureerimiseks valmisolekut käsitlev ELi kvaliteediraamistik“.

¹ Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiviga (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70) ning komisjoni teatisega „Sotsiaalne ostmine – juhend sotsiaalsete kaalutluste arvestamiseks riigihankes (teine väljaanne)“ (ELT C 237, 18.6.2021, lk 1).

- 5) Selleks et tagada inimestele võrdne juurdepääs kvaliteetsele, taskukohasele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele ning võrdsed võimalused, samuti eesmärgiga tugevdada soolist võrdõiguslikkust, julgustatakse liikmesriike kaaluma järgmisi meetmeid, mida tuleks rakendada tihedas koostöös sotsiaalpartneritega, austades nende iseseisvust, ja millega toetatakse eelkõige rohepöördest enim mõjutatud inimesi ja leibkondi ning ennekõike neid, kes on haavatavas olukorras:
- a) lõimida rohepöörde tööhõive- ja sotsiaalaspektid, sealhulgas võimalik tööjõupuudus Euroopa oskuste tegevuskava asjakohaste, oskustega seotud väljakutseid lahendavate riiklike strateegiate väljatöötamisse ja rakendamisse ning toetada sidusrühmade partnerluste loomist ja juhtimist, muu hulgas oskuste pakti raames, tagades eelkõige, et kliima- ja keskkonnanäesmärke saavutada aitavate tööstusökosüsteemide jaoks ühiselt loodud üleminekujuhiste keskmes on oskused;
 - b) arendada ajakohast tööturu ja oskuste prognoosimist ja tulevikusuundade analüüsimist, et teha kindlaks ja prognoosida, milliseid kutsepõhiseid ja valdkonnaüleseid oskusi on vaja; tugineda olemasolevatele töövahenditele ja algatustele, sealhulgas sotsiaalpartnerite ja asjaomaste sidusrühmade eksperditeadmistele ja nendega tehtavale koostööle. Kaaluda hariduse ja koolituse õppekavade kohandamist kooskõlas riiklike ja piirkondlike oludega rohepöörde vajadustega ning pakkuda vastavalt kooli- ja karjäärinõustamist;

- c) pakkuda kvaliteetset, kättesaadavat, taskukohase hinnaga ja kaasavat formaalharidust ja -õpet, sealhulgas kutseharidust ja -õpet, mis annab õppijatele rohepöörde jaoks vajalikud oskused ja pädevused. Vajaduse korral tuleks kaaluda ja edendada õppekavade ning haridus- ja koolitusprogrammide lahutamatu osana kestlikkusealast haridust, sealhulgas loodusteadused, tehnoloogia, inseneriteadus ja matemaatika (STEM), mitut eriala hõlmavad lähenemisviisid ja digioskused; võtta erimeetmeid, et meelitada ligi puuetega inimesi, naisi, madala kvalifikatsiooniga inimesi ja teisi praegu asjaomastel kutsealadel alaesindatud rühmi ning edendada nende karjääri;
- d) võtta kasutusele või muuta tõhusamaks kavad, millega toetatakse tugeva koolituskomponendiga õpipoisiõpet ja võimalusel tasustatud kvaliteetset praktikat ning töövarjuna tegutsemise kavasid, millel on tugev koolituselement, eelkõige mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, sealhulgas kliima- ja keskkonnanäesmärke saavutada aitavate ettevõtjate juures ning sektorites, kus napib oskusi, näiteks ehitus- ja IKT-sektoris. Selliseid kavu tuleks riiklikult ja piirkondlikult seirata ja hinnata ning need peaksid kaitsma töökohtade kvaliteeti, võttes arvesse nõukogu soovitusi 2018/C 153/01¹ ning 2014/C 88/01²;

¹ Nõukogu 15. märtsi 2018. aasta soovitus 2018/C 153/01 kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta (ELT C 153, 2.5.2018, lk 1).

² Nõukogu 10. märtsi 2014. aasta soovitus 2014/C 88/01 praktika kvaliteediraamistiku kohta (ELT C 88, 27.3.2014, lk 1).

- e) kooskõlas rohepöördest tingitud täiendus- ja ümberõppevajadustega suurendada täiskasvanute osalemist koolituses kogu tööelu jooksul, tagades toetused koolituseks töökohal, töövahetusteks ja valdkonnaüleste oskuste edendamiseks, eelkõige selleks, et hõlbustada suundumist sektoritesse ja majandustegevusaladele, mis peaksid eeldatavasti laienema; suurendada inimeste võimalust leida enda vajadustele kohandatud koolitusi, muu hulgas rohepöördeks vajalike oskuste omandamiseks tagatud kvaliteediga lühikursusi; pakkuda sel eesmärgil juurdepääsu tasustatud õppepuhkusele ja karjäärinõustamisele, samuti võimalust luua isiklikud õppekontod, võttes arvesse nõukogu soovitus (EL) 2022/...,¹⁺ ja toetada tagatud kvaliteediga ja laialdaselt tunnustatud lühikursusi, võttes arvesse nõukogu soovitus (EL) 2022/...²⁺⁺.

¹ Nõukogu ... soovitus (EL) 2022/..., mis käsitleb isiklike õppekontosid (ELT ...).

⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis ST 8944/22 sisalduva soovituse number ja joonealusesse märkusesse kõnealuse soovituse number, kuupäev, pealkiri ja ELT avaldamisviide.

² Nõukogu ... soovitus (EL) 2022/..., milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikro kvalifikatsioonitunnistustele (ELT ...).

⁺⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis ST 9237/22 sisalduva soovituse number ja joonealusesse märkusesse kõnealuse soovituse number, kuupäev, pealkiri ja ELT avaldamisviide.

- 6) Selleks et maksu- ja hüvitissüsteemid ning sotsiaalkaitse-süsteemid, sealhulgas sotsiaalse kaasamise poliitika oleksid rohepöörde kontekstis jätkuvalt õiglased ning võttes vajaduse korral arvesse nõukogu soovitus 2019/C 387/01,¹ innustatakse liikmesriike kaaluma rohepöördest enim mõjutatud inimeste ja leibkondade, ennekõike haavatavas olukorras olevate inimeste ja leibkondade toetamiseks järgmiste meetmete võtmist, eesmärgiga toetada tööturustaatus vahelist liikumist, sealhulgas suundumist kliima- ja keskkonnanäesmärke saavutada aitavatele majandustegevusaladele, hoida ära ja leevendada energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust vastavalt riiklikele oludele ning vähendada poliitikameetmete pärssivat mõju:
- a) kliimanetraalsusele üleminekust tulenevaid probleeme silmas pidades hinnata ja vajaduse korral kohandada maksusüsteeme, eelkõige nihutades maksukoormuse tööjõult muudele kliima- ja keskkonnanäesmärke saavutada aitavatele allikatele ning vähendades nende allikate põhjal väikese ja keskmise sissetulekuga rühmade maksukiilu, ennetades ja leevendades pärssivat mõju, säilitades otsese maksustamise progressiivse olemuse ning tagades piisavate sotsiaalkaitse- ja investeerimismeetmete (eelkõige nende, mis aitavad kaasa rohepöördele) rahastamise;

¹ Nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus 2019/C 387/01, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele (ELT C 387, 15.11.2019, lk 1).

- b) rohepöördest tulenevaid tööhõive-, sotsiaal- ja tervisealaseid väljakutseid silmas pidades vaadata läbi ja vajaduse korral kohandada sotsiaalkaitstesüsteeme, sealhulgas sotsiaalse kaasamise poliitikat; sel eesmärgil mõelda, kuidas kõige paremini tagada piisav kindlus sissetuleku suhtes, sealhulgas uuenduslike töökohavahetuskavade, töötushüvitiste ja miinimumsissetuleku süsteemide kaudu, ning kohandada seda rohepöördest tulenevatele vajadustele; tagada ka hea kvaliteediga, taskukohaste ja kättesaadavate sotsiaal-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste pakkumine ja jätkusuutlik rahastamine, eriti rohepöördest enim mõjutatud inimeste ja leibkondade heaks, investeerides eelkõige lastehoiu, pikaajalise hoolduse ja tervishoiuga seotud sotsiaaltaristusse;
- c) näha vajaduse korral eelkõige haavatavas olukorras olevatele inimestele ja leibkondadele ette sihipärane ja ajaliselt piiratud otsene sissetulekutoetus, mis täiendaks punktis 7a kirjeldatud meetmeid nende elluviimise ajal ja mille eesmärk oleks leevendada sissetuleku ja hindade ebasoodsaid arengusuundi ning mis oleks seotud ka paremate stiimulitega kliima- ja keskkonnaeesmärkide kiireks saavutamiseks, säilitades samal ajal rohepööret toetavad hinnasignaalid; sel eesmärgil tagada nende meetmete jaoks piisavate rahaliste vahendite kättesaadavus, sealhulgas parandades avaliku sektori kulutuste kvaliteeti, kasutades optimaalselt ära asjakohaseid liidu fonde ning kasutades energia- ja keskkonnamaksudest ning muu hulgas ELi HKSist saadud eelarvevahendeid;

- d) parandada leibkondade ja ettevõtjate, eriti mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate riskiteadlikkust, riskide vähendamist ja riskide ülekandmise võimalusi, tagades eelkõige haavatavas olukorras olevate inimeste ja leibkondade jaoks kättesaadavad ja taskukohased kindlustuslahendused.
- 7) Selleks et tagada rohepöördest enim mõjutatud inimestele ja leibkondadele, ennekõike haavatavas olukorras olevatele ning piirkondades, kus üleminek tekitab probleeme, elavatele inimestele ja leibkondadele juurdepääs taskukohastele esmatähtsatele teenustele ja eluasemetele, julgustatakse liikmesriike kaaluma järgmisi meetmeid:
- a) anda avaliku ja erasektori rahalist toetust ning pakkuda stiimuleid taastuvatesse energiaallikatesse ja energiatõhususse erainvesteeringute tegemiseks ning täiendada seda tarbijate nõustamisega, et nad saaksid oma energiaarvete vähendamiseks energiakasutust paremini juhtida ja energia säästmise kohta teadlikke otsuseid teha, keskendudes eelkõige vähekaitsitud olukorras olevatele leibkondadele ja kogukondadele; sel eesmärgil tagada nende meetmete jaoks piisavate rahaliste vahendite kättesaadavus, sealhulgas parandades avaliku sektori kulutuste kvaliteeti, kasutades optimaalselt ära asjakohaseid liidu fonde ning kasutades energia- ja keskkonnamaksudest ning muu hulgas ELi HKS tuludest saadud eelarvevahendeid;

- b) hoida ära ja leevendada energiaostuvõimetust, edendades ja rakendades energiatõhususe parandamise meetmeid, sealhulgas avaliku ja erasektori investeeringuid eluruumidesse, eesmärgiga hoogustada hoonete renoveerimist, kaasa arvatud sotsiaalelamusektoris¹; pakkuda sel eesmärgil hästi kavandatud stiimuleid, toetusi ja laene ning anda vajalikku nõu, kaasa arvatud mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, pöörates samal ajal tähelepanu eelkõige omanike ja üürnike eri huvidele ning ennekõike haavatavas olukorras olevate leibkondade eluasemekulude muutumisele;
- c) võimestada energiatarbijaid, sealhulgas haavatavas olukorras olevaid leibkondi, arendades edasi individuaalsete taastuvenergiakokkulepete alusel oma tarbeks tootmist ja muid kodanike ja taastuvenergiakogukondade kaudu pakutavaid teenuseid,² ning täiendada seda teadmisi suurendavate meetmete ja kampaaniatega, pöörates erilist tähelepanu haavatavas olukorras olevatele inimestele ja maapiirkondades ning äärealadel, sealhulgas äärepoolseimates piirkondades, ja saartel elavatele tarbijatele;

¹ Koosõlas komisjoni 18. veebruari 2022. aasta teatisega „Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised alates aastast 2022“, kui see on kohaldatav.

² „Kodanike energiakogukond“ nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/944 (elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL) artikli 2 punktis 11 (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

- d) hoida ära ja kõrvaldada haavatavas olukorras olevate leibkondade, eelkõige äärealadel, maapiirkondades ja vaesemates piirkondades, sealhulgas äärepoolseimates piirkondades ja saartel, ning linnades elavate leibkondade liikuvus- ja transpordiprobleeme ning -takistusi, võttes selleks asjakohaseid poliitika- ja toetusmeetmeid ning arendades vajalikku taristut, et parandada esmatähtsaid ühendusi, millega võimaldatakse juurdepääsu haridusele, koolitusele, tervishoiule, kvaliteetsele tööhõivele ning osalemist ühiskonnas; tagada vähese heitega ühistranspordi kättesaadavus, sealhulgas sagedased sõidugraafikud, ning vajaduse korral edendada kestlike eraliikuvuslahenduste¹ kasutuselevõttu, keskendudes taskukohasuse, ligipääsetavuse ja ohutuse tagamisele;
- e) hõlbustada eelkõige haavatavas olukorras olevate inimeste ja leibkondade ning eeskätt laste puhul kestlikku tarbimist, sealhulgas toidu tarbimist, ning edendada kulude kokkuhoiu võimalusi, mida pakub ringmajandus; sel eesmärgil näha ette tulemuslikud stiimulid ja vahendid, näiteks sotsiaalse innovatsiooni meetmed ja kohalikud algatused, toetada korduskasutamist, parandamist, ringlussevõttu, annetamist ja jagamisteenuseid, muu hulgas sotsiaalmajanduse üksuste kaudu, ning kõigil haridus- ja koolitustasemetel ning igasuguse hariduse ja koolituse liikide puhul edendada igas vanuses õppijate keskkonnasäästlikkuse alast haridust ja teadlikkust.

¹ Komisjoni 9. detsembri 2020. aasta teatis „Säästva ja aruka liikuvuse strateegia – Euroopa transpordivaldkonna edasise arengu suunad“.

ÕIGLAST ROHEPÖÖRET TOETAVATE POLIITIKAMEETMETE VALDKONDADEVAHELISED ELEMENDID

- 8) Selleks et edendada rohepööret kaasaval ja demokraatlikul viisil, lõimides õiglase ülemineku eesmärgid algusest peale poliitika kujundamisse kõigil tasanditel ning tagades, et õiglase ülemineku poliitikat rakendataks kogu ühiskonnas, kutsutakse liikmesriike üles:
- a) koordineerima poliitika kujundamist kõigil tasanditel ja kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades, sealhulgas teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, et luua lõimitud ja toetav poliitikaraamistik, milles pööratakse asjakohast tähelepanu jaotuslikule mõjule ning positiivsele ja negatiivsele ülekanduvale mõjule, muu hulgas piiriülestes piirkondades, ning mis võimalusel hõlmab piisava ja süstemaatilise hindamise strateegiaid, kaasa arvatud eel- ja järelhindamiste tegemiseks;
 - b) julgustama piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi etendama aktiivset rolli õiglase ülemineku poliitika arendamisel, rakendamisel ja jälgimisel, arvestades nende lähedust kodanikele ja kohalikele ettevõtjatele;

- c) kaasama aktiivselt sotsiaalpartnereid kõikidesse käesoleva soovitusena ette nähtud poliitika kujundamise ja rakendamise etappidesse riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, austades samas nende iseseisvust, sealhulgas sotsiaaldialoogi ja kollektiivlääbirääkimiste kaudu, kui see on asjakohane; lisaks edendama veelgi sotsiaalpartnerite täielikku kaasamist tööstusökosüsteemide jaoks üleminekujuhiste kavandamisse ja rakendamisse uue ajakohastatud tööstusstrateegia raames;
- d) võimestama kiireloomulisi kliimameetmeid nõudvaid inimesi, eriti naisi, samuti kodanikuühiskonda ja sidusrühmi, sealhulgas organisatsioone, kes esindavad haavatavas olukorras olevaid inimesi, nagu puuetega inimesed, noored ja lapsed, ja sotsiaalmajanduses osalejaid ning looma neile võimalusi Euroopa kliimapakti¹ kaudu, et nad saaksid osaleda otsuste tegemises, poliitika kujundamises ja rakendamises, kasutades selleks ka uusi osaluspõhiseid mudeleid, mille raames kaasatakse haavatavas olukorras olevaid inimesi;
- e) suurendama asjaomaste avaliku sektori asutuste tegevussuutlikkust, et nad saaksid juhendada ja toetada õiglase ülemineku poliitika rakendamist. Eelkõige tugevdama riiklikke tööhõiveasutusi, et toetada tööturustaatuste vahelist liikumist ja oskuste prognoosimist, samuti tööinspeksioone, et kaitsta töötingimusi, vajaduse korral kaasama ka sotsiaal- ja tervishoiuasutusi, eelkõige selleks, et toetada tööturustaatuste vahelist liikumist ja tegeleda energiaostuvõimetuse väljakutsega;

¹ Komisjoni 9. detsembri 2020. aasta teatis „Euroopa kliimapakt“.

- f) toetama õiglast rohepööret ka kolmandates riikides kestliku arengu ja vaesuse kaotamiseks tehtavate jõupingutuste kontekstis, näiteks võttes vastu üleminekupoliitikad, milles arvestatakse nende mõju kolmandatele riikidele, ning tehes koostööd sidusrühmade ja ülemaailmsete partnerlustega.
- 9) Tagamaks selliste andmete ja tõendite kättesaadavus ja kvaliteet, mida on vaja usaldusväärse sotsiaal- ja tööturupoliitika kehtestamiseks, et saavutada õiglane üleminek kliimaneutraalsusele, kutsutakse liikmesriike üles:
- a) tugevdama õiglase ülemineku poliitika tõendusbaasi, edendades asjakohasel juhul muu hulgas mõistete, kontseptsioonide ja meetodite järkjärgulist ühtlustamist ja järjepidevust, sealhulgas soovitusel (EL) 2020/1563 ning energiaostuvõimetuse ja haavatavate tarbijate koordineerimisrühma järeelmeetmete põhjal, ja kasutades olemasolevaid poliitika mõju hindamise meetodeid; võtma kasutusele asjakohaste poliitikameetmete ja seadusandlike algatuste ettevalmistamisel ja kavandamisel ka hindamis- ja andmekogumisstrateegiaid, eelkõige seoses oskuste, ülesannete ja töökohtadega, mis aitavad kaasa rohepöördele, kasutades sooliselt segregeeritud andmeid;
- b) töötama välja usaldusväärsed ja läbipaistvad tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju (eel)hindamised ja edendama nende kasutamist riiklike kliima-, energia- ja keskkonnareformide ja -meetmete raames;

- c) tagama kliima- ja keskkonnaeesmärke saavutada aitavate riiklike reformide ja meetmete tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju tõhusa ja läbipaistva seire ning sõltumatu (järel)hindamise, kaasates sotsiaalpartnerid ja muud sidusrühmad hindamisküsimuste määratlemisse ning vajaduse korral hindamis- ja konsultatsioonistrateegiate kavandamisse ja rakendamisse;
- d) tugevdama muu hulgas programmi „Euroopa horisont“ rahastamise abil ja Euroopa teadusruumi poliitilise tegevuskava¹ raames võetavate meetmete kaudu teadus- ja innovatsioonimeetmeid piirkondlikul, riiklikul ja liidu tasandil, et tõhustada kliimamuutuste poliitika makromajandusliku, tööhõive- ja sotsiaalmõõdme modelleerimist ja hindamist; edendada sotsiaalpartnerite kaasamist selliste asjaomaste teadus- ja innovatsioonimeetmete, eelkõige programmi „Euroopa horisont“ missioonide „Kliimamuutustega kohanemine“ ning „Kliimanetraalsed ja arukad linnad“ rakendamisse, mis võivad aidata välja töötada praktilisi lahendusi rohepöörde elluviimiseks piirkondlikul ja kohalikul tasandil; kaasutama paremini ära olemasolevaid näitajaid ja seireraamistikke ning edendada vajaduse korral liidu tasandil rohepöördele kaasa aitavate oskuste, ülesannete ja töökohtade näitajate väljatöötamist;

¹ Vt nõukogu 26. novembri 2021. aasta järeldusi Euroopa teadusruumi tulevase juhtimise kohta, milles kirjeldatakse Euroopa teadusruumi poliitilist tegevuskava aastateks 2022–2024, sealhulgas meede 4 atraktiivne ja kestlik teaduskarjäär, meede 7 teadmiste parema väärimise kohta, meede 12 rohe-/digipöörde kiirendamise kohta ning meede 20 teadus- ja innovatsiooniinvesteeringute ja reformide kohta.

- e) esitama korrapäraste ajavahemike järel üldsusele hindamiste, analüüside ja seire tulemusi ning pidama sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna ja muude sidusrühmadega peamiste tulemuste ja võimalike kohanduste üle mõttevahetusi.

AVALIKU JA ERASEKTORI RAHALISTE VAHENDITE OPTIMAALNE KASUTUS

- 10) Selleks et pakkuda õiglase rohepöörde sotsiaal- ja tööturuaspektide käsitlemiseks riigiabi raamistikuga kooskõlas kulutõhusat investeeringu- ja rahalist toetust, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kasutades samal ajal ära koostoimet olemasolevate programmide ja rahastamisvahenditega ning keskendudes enim mõjutatud piirkondadele ja tööstusökosüsteemidele, kutsutakse liikmesriike üles:
 - a) rakendama täielikult asjaomaseid taaste- ja vastupidavuskavade kohaseid reforme ja investeeringuid, tagades muude rahaliste vahenditega vastastikuse täiendavuse;
 - b) võtma kasutusele kõik asjakohased rahastamisvahendid ja -võimalused, sealhulgas tehnilise abi, ning tagama nende sidusa ja optimaalse kasutuse liikmesriikide ja liidu tasandil, et toetada asjakohaseid meetmeid ja investeeringuid; liidu rahastamisvahendite hulka kuuluvad eelkõige ühtekuuluvuspoliitika fondid, õiglase ülemineku mehhanism, programm „InvestEU“, programm „Euroopa horisont“, tehnilise toe instrument, programm „Erasmus+“, Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF), programm „Life“, innovatsioonifond ja moderniseerimisfond;

- c) eraldama ja võtma kasutusele piisavad riiklikud ressursid, mis aitavad rakendada õiglase rohepöörde elluviimiseks vajalikke terviklikke meetmeid; nimetatud meetmeid tuleks piisavalt rahastada ning selleks tuleks muu hulgas parandada avaliku sektori kulutuste kvaliteeti, kaasata täiendavalt erasektori rahalisi vahendeid ja/või kasutada täiendavaid avaliku sektori tulusid; eelkõige võiks ELi HKSist saadavat tulu kasutada ka selliste meetmete rahastamiseks, mis leevendavad rohepöörde negatiivset sotsiaalset mõju; võtma tööhõive-, sotsiaal- ja jaotusküsimusi arvesse rohelise eelarvestamise tavade väljatöötamisel;
- d) jagama teiste liikmesriikidega parimaid tavasid, näiteks individuaalsete liidu fondide programmidokumentide väljatöötamise või asjakohaste riiklike strateegiate ja projektide väljatöötamise kohta.

TULEVASED MEETMED ÕIGLASE ROHEPÖÖRDE TAGAMISEKS

- 11) Selleks et võtta käesoleva soovitusel kasulikke järelmeetmeid, peab nõukogu tervitatavaks komisjoni kavatsust:
 - a) tõhustada veelgi mõttevahetusi asjaomaste peamiste sidusrühmade, inimeste ja kogukondadega, samuti parimate tavade jagamist, sealhulgas seoses tööstusökosüsteemide üleminekujuhistega,¹ eelkõige piiriüleses kontekstis ning keskendudes enim mõjutatud piirkondadele ja sektoritele;

¹ Vastavalt ajakohastatud tööstusstrateegiale, näiteks ehitus, energiamahukad tööstusharud ja liikuvus.

- b) toetada liikmesriikide õiglase ülemineku poliitika asjakohasuse, järjepidevuse ja tulemuslikkuse parandamist määruse (EL) 2018/1999 tulevase läbivaatamise raames, kui see on asjakohane, kaasa arvatud selleks, et tööhõive-, sotsiaal- ja jaotusküsimusi võetaks arvesse riiklike kavade ja pikaajaliste strateegiate kavandamisel, rakendamisel, seirel ja hindamisel;
- c) kaaluda komisjoni määruse (EL) nr 651/2014¹ läbivaatamisel enne selle kehtivuse lõppemist 2023. aasta lõpus, kas saadaolevad tõendid õigustavad sotsiaalsete ettevõtete rahastamisele juurdepääsuks antava abi ning ebasoodsas olukorras või eriti ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks antava abi eeskirjade lihtsustamist²;

¹ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1) (üldine grupierandi määrus).

² Kooskõlas komisjoni 9. detsembri 2021. aasta teatisega „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“.

- d) tugevdada andmebaasi eelkõige haldusandmete allikate ning asjakohasel juhul sotsiaalpartneritelt, tööstusharudelt ja kodanikuühiskonnalt¹ saadavate andmete ning avaliku arvamuse uuringutega ning ajakohastada metoodilisi suuniseid õiglase ülemineku ning kliima- ja energia poliitika tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju hindamiseks, sealhulgas soolise perspektiiviga ja teha seda vajaduse korral Euroopa poolaasta kontekstis, tugevdada, tihedas koostöös liikmesriikidega ning võttes arvesse kõikide tasandite lähenemisviise ja protsesse, ka roheline majanduse põhimõistete, eelkõige asjakohastel juhtudel mõistete nagu „rohelised“ ja „kestlikud“ töökohad tundmist ja mõõdetavust, seda ka eesmärgiga ennetada muutusi tööturul, teha kindlaks rohelised ja kestlikud töökohad ning käsitleda üldiselt restruktureerimisprotsesse, mis nõuavad sihipärast ja tõhusat oskuste täiendamise ja ümberõppe poliitikat;
- e) tõhustada vajaduse korral energiaostuvõimetuse ning sellega seotud riske liidus, sealhulgas sotsiaal- ja jaotus aspektide korrapärasest seiret ja tulevikusuundade analüüsimist, kaasa arvatud selleks, et anda energiaostuvõimetuse ja haavatavate tarbijate koordineerimisrühma ning muude asjaomaste eksperdirühmade töö jaoks teavet;

¹ Viiakse läbi kooskõlas isikuandmete kaitset ja avaliku sektori teabele juurdepääsu käsitlevate liidu õigusaktidega, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1024 avaandmete ja avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta (ELT L 172, 26.6.2019, lk 56).

- f) tihedas koostöös liikmesriikidega ja võttes arvesse riiklike lähenemisviise, arendada edasi uuringuid ja tugevdada tõendusbaasi seoses esmatähtsatele teenustele piisava juurdepääsu tagamisel tehtud edusammude määratlemise, seire ja hindamisega, töötades vajaduse korral ka välja liikuvusvaesuse mõiste määratluse, eelkõige keskkonnasäästlikule heaolumajandusele ülemineku kontekstis;
- g) vaadata läbi edusammud, mis on tehtud käesoleva soovitusel rakendamisel, vajaduse korral Euroopa poolaasta mitmepoolse järelevalve raames, sealhulgas tööhõivekomitees ja sotsiaalkaitsekomitees koostöös teiste asjaomaste komiteedega nende pädevusvaldkondades, eelkõige majanduspoliitika komiteega, tuginedes olemasolevatele tulemustabelitele ja seireraamistikele, mida vajaduse korral täiendatakse muude näitajatega tihedas koostöös liikmesriikidega; võtta arvesse käesolevas soovitusel antud suuniseid, mis on seotud määrusega (EL) 2018/1999, eelkõige 2023.–2024. aasta lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonide hindamisel.

....

Nõukogu nimel
eesistuja
